

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL INTERNETO SVETAINĖJE SKELBIAMOS INFORMACIJOS

2016-05-06 Nr. (16)SN-52)SP-370

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – ir Tarnyba) gavo skundą dėl galimai diskriminuojančio VšĮ Centro poliklinikos interneto svetainėje skelbiamo įrašo, kuriame nurodoma, jog rašytinį prašymą išduoti pažymėjimą apie vaiko gimimą, jei vaikas gimė ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, turi pateikti moteris, laikanti save vaiko motina. Skunde pažymėta, kad įrašo formuluotė diskriminuoja vyrus, nes tiek vyrai, tiek moterys gali būti ir yra lygiaverčiai vaiko tėvai, todėl turėtų būti parašyta, jog tiek vaiko motina, tiek tėvas galėtų teikti prašymą dėl vaiko gimimo pažymėjimo išdavimo.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 ir 2 dalimis, 2016 m. balandžio 14 d. raštu Nr. (16)SN-52)-263 kreipėsi į VšĮ Centro polikliniką, prašydama paaiškinti, ar VšĮ Centro poliklinikoje skelbiamas įrašas: „Rašytinį prašymą išduoti pažymėjimą apie vaiko gimimą, jei vaikas gimė ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, turi pateikti moteris, laikanti save vaiko motina. Prašymą moteris (arba notaro patvirtintas įgaliotas asmuo) pateikia asmens sveikatos priežiūros įstaigos, į kurios aptarnaujamų gyventojų sąrašą ji įrašyta, vadovui“ neapsunkina pažymėjimo apie vaiko gimimą (toliau – ir Pažymėjimas) išdavimo procedūros, atsižvelgiant į tą aplinkybę, jog prašymą dėl Pažymėjimo išdavimo privalo pateikti išskirtinai vaiko motina. Taip pat prašyta pateikti nuomonę dėl galimybės vaiko tėvui, kaip pilnaverčiam jo teisių atstovui pagal įstatymą, dalyvauti procedūroje, teikiant prašymą išduoti Pažymėjimą.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 25 str. 1 ir 2 dalimis, 2016 m. balandžio 14 d. raštu Nr. (16)SN-52)-268 kreipėsi į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją, prašydama pateikti paaiškinimą, kokių teisinių pasekmių buvo siekiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 26 d. nutarimu „Dėl pažymėjimo apie vaiko gimimą išdavimo tvarkos patvirtinimo“, nustatant reglamentavimą, įpareigojantį tik vaiko, gimusio ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, motiną teikti asmens sveikatos priežiūros įstaigai prašymą dėl

pažymėjimo apie vaiko gimimą. Ar atsižvelgiant į apsunkintą motinos atžvilgiu Pažymėjimo išdavimo tvarką, nebus keičiamas minėtas nutarimas, suteikiant teisę ir vaiko tėvui, kuris yra įstatyminis jo atstovas, kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl Pažymėjimo išdavimo.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. VšĮ Centro poliklinika 2016 m. balandžio 19 d. rašte Nr. 01-30-1290 „Dėl interneto svetainėje skelbiamos informacijos“ paaiškino, kad informacija parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 26 d. nutarimu „Dėl pažymėjimo apie vaiko gimimą išdavimo tvarkos patvirtinimo“. Taip pat pažymėjo, jog Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. sausio 21 d. įsakymu patvirtintoje Vaiko gimimo pažymėjimo formos Nr. 103-1/a vienoje iš grafų nurodyta tik „Motinos vardas, pavardė“. Įvertinant visas aplinkybes, VšĮ Centro poliklinikoje taip pat nurodoma, jog rašytinį prašymą išduoti Pažymėjimą, jei vaikas gimė ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, gali pateikti ir notaro patvirtintas įgaliotas asmuo. Ši alternatyva suteikia teisę ir vaiko tėvui kreiptis dėl pažymėjimo apie vaiko gimimą išdavimo, turint atitinkamą teisės aktuose nustatytą tvarka išduotą dokumentą. VšĮ Centro poliklinikos nuomone, galimybės vaiko tėvui, kaip pilnaverčiam vaiko teisių atstovui pagal įstatymą, dalyvauti procedūroje, teikiant prašymą išduoti Pažymėjimą, nėra apsunkintos.

2. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija 2016 m. balandžio 21 d. rašte Nr. (1.1.41-1420)10-3671 „Dėl informacijos pateikimo“ paaiškino, kad pažymėjimo apie vaiko gimimą išdavimo tvarka patvirtinta, vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.139 str. 3 d., kurioje nurodoma, jog jei vaikas gimė ne medicinos įstaigoje ir jei vaiko motinos būklė po gimdymo nebuvo tikrinta, pažymėjimą apie vaiko gimimą išduoda gydytojų konsultacinė komisija Vyriausybės nustatyta tvarka. Šiame pažymėjime motina nurodoma moteris, dėl kurios gydytojų konsultacinei komisijai nekyla abejonių, jog ji pagimdė vaiką.

Pažymėjo, jog kiekvienu atveju tiek vaikui gimus asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, tiek vaikui gimus ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje yra vertinama motinos asmens sveikatos būklė, ko dėl objektyvių priežasčių su tėvu tai nėra būtina atlikti. Pažymėjimas yra pirminis dokumentas, kurio pagrindu rengiami kiti dokumentai. Nesant šio pažymėjimo, joks asmuo neįgyja jokių kitų teisių, įskaitant ir įstatyminį atstovavimą. Civilinio kodekso 3.139 str. 4 d. nustatyta, kad, jei vaiko gimimo įrašė nėra duomenų apie motiną arba jei motinystė nugincyta, motinystę gali nustatyti teismas pagal

moters, laikančios save vaiko motina, pilnaverčio vaiko, vaiko tėvo, globėjo ar valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ieškinį.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar VšĮ Centro poliklinikoje skelbiamas įrašas: „Rašytinį prašymą išduoti pažymėjimą apie vaiko gimimą, jei vaikas gimė ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, turi pateikti moteris, laikanti save vaiko motina. Prašymą moteris (arba notaro patvirtintas įgaliotas asmuo) pateikia asmens sveikatos priežiūros įstaigos, į kurios aptarnaujamų gyventojų sąrašą ji įrašyta, vadovui“, parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 26 d. nutarimu „Dėl pažymėjimo apie vaiko gimimą išdavimo tvarkos patvirtinimo“ (toliau – Nutarimas), nėra diskriminacinio pobūdžio bei neprieštarauja Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 str. 1 d. 1 p., 4 p. išdėstytoms nuostatomis, reglamentuojančioms valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigą įgyvendinti moterų ir vyrų lygias teises.

2. Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama, pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str., kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

3. VšĮ Centro poliklinika kaip sveikatos priežiūros įstaiga išduoda vaiko gimimo pažymėjimus Nutarimo nustatyta tvarka. Nutarimas, reglamentuojantis pažymėjimo apie vaiko gimimą išdavimą, kai

pažymėjimą išduoda asmens sveikatos priežiūros įstaiga arba gydytojų konsultacinė komisija priimtas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.139 str. 3 d. ir įgyvendinant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1506 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ 2.5 punktą.

4. Civilinio kodekso 3. 139 str., nustatančio vaiko kilmės iš motinos nustatymo procedūrą, 2 d. sako, jog civilinės metrikacijos įstaiga vaiko gimimo įrašė moterį įrašo vaiko motiną, remdamasi medicinos įstaigos išduotu pažymėjimu apie vaiko gimimą. Darytina išvada, jog vaiko gimimo įrašas negali būti išduotas, kol nebus išlaikyta procedūra, numatyta Nutarime. Pažymėtina, jog vaiko gimimo įrašė vaiko motina nurodoma be jokių ribojimų, jeigu tik žinoma, jog tai biologinė vaiko motina, t.y. žinoma aplinkybė, kad moteris pagimdė vaiką, kuriam bus išduotas Pažymėjimas. Šio straipsnio 2 d. pareiga išduoti pažymėjimą apie vaiko, kuris gimė ne medicinos įstaigoje, gimimą perkeliama medicinos įstaigai, patikrinusiai vaiko ir motinos būklę po gimdymo. Taip pat 3 d. kalbama apie Pažymėjimo išdavimą vaikui gimus ne medicinos įstaigoje, tačiau reglamentuojamas atvejis, kai motinos sveikata nebuvo patikrinta po gimdymo, t.y., patikrinta daugiau nei po 2 valandų po gimdymo. Šiuo atveju Pažymėjimą išduoda gydytojų konsultacinė komisija. Tačiau ir vienu, ir kitu atveju moteris, laikanti save vaiko motina, privalo pateikti asmens sveikatos priežiūros įstaigai prašymą dėl Pažymėjimo išdavimo.

Darytina išvada, jog minėtu reglamentavimu nustatomas pagrindinis klausimas, apimantis vaiko ir motinos saugumą, ar moteris pagimdė vaiką biologiniu požiūriu. Teisės normos, įpareigojančios medicinos įstaigą išduoti Pažymėjimą, tikslas – nustatyti vaiko kilmę iš motinos, t.y. patikrinti vaiko ir motinos būklę po gimdymo, nustatyti vaiko gimimo laiką, įsitikinti, kad būtent ta moteris pagimdė būtent tą vaiką. Medicininio požiūriu, esant aplinkybei, kai vaikas gimsta ne medicinos įstaigoje, galima nustatyti tik fiziškai atlikus medicininę apžiūrą. Suprantama, jog tam, kad būtų atlikta moters, laikančios save vaiko motina bei vaiko apžiūra, privalu arba atvykti į medicinos įstaigą, arba išsikviesti tam tikros kompetencijos gydytojus į namus. Tačiau prieš tai medicinos įstaiga privalo gauti pranešimą apie gimdymą.

5. Civilinio kodekso nuostatose, reglamentuojančiose vaiko kilmės iš motinos nustatymą, ir tuo pagrindu priimtame Nutarime yra numatyti du pažymėjimo išdavimo subjektai: asmens sveikatos priežiūros įstaiga arba gydytojų konsultacinė komisija. Pažymėjimo išdavimo subjektas priklauso nuo laiko per kurį motinos, laikančios save vaiko motina, ir vaiko būklės bus patikrintos po gimdymo. Nepraėjus 2 valandom po gimdymo – sveikatos priežiūros įstaiga, praėjus daugiau nei 2 valandom –

gydytojų konsultacinė komisija. Tačiau ir vienu, ir kitu atveju pagrindinis apžiūros tikslas – nustatyti vaiko kilmės iš motinos faktą.

Akivaizdu, jog nustatytas teisinis reglamentavimas dėl sveikatos priežiūros įstaigų teikiamos viešosios paslaugos – pažymėjimo dėl vaiko gimimo išdavimo, siejamas tik su moterimi, laikančia save vaiko motina, bei vaiku, t.y. su konkrečiais asmenimis ir negali būti perkeltos kitiems asmenims. Pažymėtina, jog dėl fiziologinių vyro ir moters skirtumų vaiko kilmė iš motinos nustatoma remiantis faktu, kad vaikas gimė iš moters fiziologiniu požiūriu, tuo tarpu vaiko kilmė iš tėvo fiziologiniu požiūriu nenustatoma, todėl natūralu, jog prašymą dėl Pažymėjimo, kuris patvirtina vaiko kilmę iš motinos, išdavimo, turi pateikti moteris, laikanti save vaiko motina.

6. Pagal Lietuvos antidiskriminaciniuose įstatymuose įtvirtintą teisinį reguliavimą diskriminacija siejama su konkrečiu asmeniu, kuris buvo traktuojamas mažiau palankiai tam tikroje situacijoje nei kitas asmuo dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais ir vertinama, ar tokiose pačiose, ar panašiose aplinkybėse jie traktuojami vienodai.

Nagrinėjamu atveju, vertinant, ar VšĮ Centro poliklinikoje skelbiamas įrašas apie sveikatos įstaigos teikiamas paslaugas bei Nutarimo nuostatos nėra diskriminacinio pobūdžio bei neprieštarauja Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 str. 1 d. 1 p. 4 p. išdėstytoms nuostatomis, reglamentuojančioms valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigą įgyvendinti moterų ir vyrų lygias teises, tikslinga atkreipti dėmesį į tai, jog nustatant vaiko kilmę iš motinos, remiantis objektyviomis aplinkybėmis, tėvas, kaip įstatyminis vaiko atstovas, negali šiuo atveju atstoti motinos, t.y. būti vietoj jos, todėl ir negali būti traktuojami vienodai.

7. Skunde išdėstyta argumentacija patvirtina, jog žodžiai „turi pateikti“ tapatinami su fiziniais veiksmais, t.y. su pristatymu į gydymo įstaigą. Vadovaujantis tokia logika, natūralu, jog kyla klausimas, kodėl ta pareiga yra tik motinai, tuo labiau po gimdymo. Tačiau nagrinėjamu atveju prašymo išduoti pažymėjimą apie vaiko gimimą pateikimas sietinas su motinos, laikančios save vaiko motina, valios išreiškimu.

VšĮ Centro poliklinikos atstovai paaiškino, jog motinos pasirašytą prašymą dėl Pažymėjimo išdavimo fiziškai į medicinos įstaigą gali atnešti, t.y. pristatyti, ne tik motinos, bet ir vyrai ar artimi giminaičiai. Tačiau su prašymu būtina pateikti savo ir vaiko motinos asmens dokumentus. Nuo minėto prašymo pateikimo medicinos įstaigoje fiksuojamas vaiko gimimo faktas.

Pažymėtina ir tai, jog Nutarime nurodoma, kad moteris, laikanti save vaiko motina, pateikia asmens sveikatos priežiūros įstaigos vadovui prašymą dėl Pažymėjimo išdavimo, tačiau pati prašymo pateikimo procedūra nėra reglamentuota, t.y. nėra nustatyta, kad motina, pasirašiusi prašymą dėl Pažymėjimo išdavimo, privalo pati atvykti į medicinos įstaigą, todėl darytina išvada, jog motinos pasirašytą prašymą gali pristatyti jos atstovas (įgaliotas asmuo).

8. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, jog vyrui, t.y. vaiko tėvui, kaip įstatyminiam vaiko atstovui, nėra apribota teisė dalyvauti prašymo dėl Pažymėjimo išdavimo pateikimo formalioje procedūroje, todėl teigtina, jog VšĮ Centro poliklinikos interneto svetainėje skelbiamas įrašas: „Rašytinį prašymą išduoti pažymėjimą apie vaiko gimimą, jei vaikas gimė ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, turi pateikti moteris, laikanti save vaiko motina. Prašymą moteris (arba notaro patvirtintas įgaliotas asmuo) pateikia asmens sveikatos priežiūros įstaigos, į kurios aptarnaujamų gyventojų sąrašą ji įrašyta, vadovui“ apie teikiamas paslaugas bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 26 d. nutarimo „Dėl pažymėjimo apie vaiko gimimą išdavimo tvarkos patvirtinimo“ nuostatos, nėra diskriminacinio pobūdžio bei neprieštaruja Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 str. 1 d. 1 p. 4 p. išdėstytoms nuostatom.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 1 d. 6 p. bei Lygių galimybių įstatymo 14 str. ir 15 str.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Baigti (16)SN-52 skundo tyrimą, nepasitvirtinus skunde nurodytiems pažeidimams.
2. Su sprendimu supažindinti pareiškėją, VšĮ Centro poliklinikos administraciją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė